WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 23 kwietnia 2009 r. *

W sprawie C-509/07

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunale di Bergamo (Włochy) postanowieniem z dnia 4 października 2007 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 listopada 2007 r., w postępowaniu:

**Luigi Scarpelli**

przeciwko

**NEOS Banca SpA**,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: P. Jann (sprawozdawca), prezes izby, M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet i E. Levits, sędziowie,

* Język postępowania: włoski.

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: R. Şereş, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 grudnia 2008 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu L. Scarpelliego przez F. Maffettiniego oraz G. Pozziego, avvocati,

— w imieniu NEOS Banca SpA przez S. Beccariego, avvocato,

— w imieniu rządu włoskiego przez R. Adama, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu węgierskiego przez J. Fazekas, R. Somssich oraz K. Borvölgyi, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez L. Pignataro-Nolin oraz W. Wilsa, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

**Wyrok**

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz.U. 1987, L 42, s. 48).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu toczącego się pomiędzy L. Scarpellim a NEOS Banca SpA (zwanym dalej „NEOS Banca") w przedmiocie wykonania umowy kredytowej zawartej celem zakupu pojazdu mechanicznego, który nigdy nie został dostarczony.

## Ramy prawne

*Uregulowania wspólnotowe*

3 Motyw dwudziesty pierwszy dyrektywy 87/102 przewiduje:

„[J]eśli chodzi o towary lub usługi, których uzyskanie na kredyt konsument zagwarantował sobie umową, powinien on, przynajmniej w okolicznościach określonych poniżej, mieć dodatkowo do jego zwykłych praw umownych, prawa względem kredytodawcy oraz wobec dostawcy towarów lub podmiotu świadczącego usługi; wyżej określone okoliczności to takie, w których kredytodawca i dostawca towarów czy podmiot świadczący usługi posiadają zawartą wcześniej umowę, w świetle której kredyt udzielany jest wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy czy podmiotu świadczącego usługi, w celu umożliwienia konsumentowi nabycia towarów lub usług świadczonych przez tego dostawcę lub podmiot świadczący usługi".

4 Motyw dwudziesty piąty dyrektywy brzmi następująco:

„[J]eżeli niniejsza dyrektywa przewiduje pewien stopień zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego oraz pewien poziom ochrony konsumenta, nie należy uniemożliwiać państwom członkowskim zachowania lub przyjęcia bardziej rygorystycznych środków ochrony konsumenta, z należytym uwzględnieniem ich zobowiązań wynikających z traktatu".

5 Artykuł 11 ust. 1 i 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, że istnienie umowy kredytu w żaden sposób nie wpłynie na prawa konsumenta wobec dostawcy towarów lub podmiot świadczący usługi, które zostały zakupione na mocy takiej umowy, w przypadkach gdy towary lub usługi nie są dostarczone czy świadczone lub z innych powodów nie są zgodne z umową o ich dostarczenie czy świadczenie.

2. Konsument ma prawo podjąć środki prawne przeciwko kredytodawcy jeżeli:

a) w celu zakupu towarów lub uzyskania usługi konsument zawiera umowę kredytu z osobą inną niż dostawca towarów lub podmiot świadczący usługi;

oraz

b) kredytodawca i dostawca towarów lub podmiot świadczący usługi sporządzili wcześniejszą umowę, na mocy której kredyt dostępny jest wyłącznie od tego kredytodawcy dla klientów tego dostawcy lub podmiotu świadczącego usługi na nabycie towarów lub usług od tego dostawcy towarów lub podmiotu świadczącego usługi;

oraz

c) konsument wymieniony w lit. a) uzyskuje swój kredyt zgodnie ze sporządzoną wcześniej umową;

oraz

d) towary lub usługi objęte umową kredytu nie są dostarczone ani świadczone lub są dostarczone czy świadczone częściowo, lub nie są zgodne z umową o ich dostarczenie czy świadczenie;

oraz

e) konsument podjął środki prawne przeciwko dostawcy towarów lub podmiotowi świadczącemu usługi, ale bez uzyskania zadośćuczynienia, do którego jest uprawniony.

Państwa członkowskie określają, w jakim zakresie i na jakich warunkach te środki prawne mogą być wykorzystywane."

*Uregulowania krajowe*

6 Artykuł 42 decreto legislativo (włoskie rozporządzenie wykonawcze) nr 206 z dnia 6 września 2005 r. (dodatek zwykły do GURI nr 235, z dnia 8 października 2005 r.) stanowi:

„W przypadku niewykonania umowy przez dostawcę towarów lub usługodawcę konsument, po bezskutecznym wezwaniu do wykonania umowy, ma prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w granicach przyznanego kredytu, pod warunkiem że umowa przyznaje kredytodawcy wyłączność na udzielanie kredytu klientom dostawcy lub usługodawcy. Odpowiedzialność rozciąga się również na osoby trzecie, na które kredytodawca scedował roszczenia wynikające z umowy o udzielenie kredytu".

7 Sąd krajowy wyjaśnia jednakże, że zgodnie z włoskim orzecznictwem roszczenia o zwrot przysługujące konsumentowi nie zależą od zawarcia umowy o wyłączność pomiędzy kredytodawcą a dostawcą.

**Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne**

8 W dniu 20 czerwca 2003 r. L. Scarpelli, kupujący, zwróciwszy się do sprzedawcy, spółki Autobrembate, należącej do Brioliego Duiliego, celem nabycia pojazdu samochodowego marki Audi A41900 TD, podpisał wraz z umową sprzedaży pojazdu przedłożony przez sprzedawcę wniosek o kredyt od Finemiro SpA, w którego prawa wstąpił NEOS Banca, kredytodawca.

9 L. Scarpelli czekiem wystawionym na nazwisko Brioliego Duiliego zapłacił kwotę 10 000 EUR oraz skorzystał z kredytu w wysokości 19 130 EUR ponad przekazane już 10 000 EUR. L. Scarpelli rozpoczął spłacanie w ten sposób przyznanego kredytu kredytodawcy w miesięcznych ratach wynoszących 402 EUR.

10 Po zapłaceniu 24 rat wynoszących w sumie 9648 EUR, nie licząc 130 EUR marży, L. Scarpelli przerwał spłatę rat ze względu na to, że pojazd nie został mu wciąż dostarczony.

11 Finemiro SpA doręczył L. Scarpelliemu sądowy nakaz zapłaty pozostałej należności wynoszącej 15 678,38 EUR, powiększonej o odsetki.

12 Następnie spółka Autobrembate ogłosiła upadłość i samochód nabyty przez L. Scarpelliego nigdy nie został mu dostarczony.

13 L. Scarpelli wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty, twierdząc, że nie był zobowiązany do uiszczania pozostałych do zapłaty rat. Ponadto wniósł on o nakazanie NEOS Banca zwrotu 9778 EUR, którą to kwotę uiścił już tytułem rat, powiększoną o odsetki ustawowe oraz wskaźnik inflacji.

14 NEOS Banca stawił się przed sądem i zakwestionował żądania L. Scarpelliego, twierdząc, że art. 11 dyrektywy 87/102 przewiduje wyłączenie odpowiedzialności kredytodawcy w każdej sytuacji, w której brakuje stosunku wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą.

15 NEOS Banca powołał się w tym zakresie na przepisy prawa krajowego i wspólnotowego, w szczególności na art. 42 rozporządzenia wykonawczego nr 206 z dnia 26 września 2005 r., i stwierdził, że w przypadku kredytu, w którym nie istnieje stosunek wyłączności, prawo konsumenta do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy jest wykluczone, ponieważ prawo to ogranicza się do kredytowania w ramach systemu wyłączności.

16 Bezsporne jest, że nie istnieje żaden stosunek wyłączności pomiędzy NEOS Banca a spółką Autobrembate.

17 Według Tribunale di Bergamo, w świetle brzmienia motywu dwudziestego pierwszego dyrektywy 87/102 nie jest jasne, czy stosunek wyłączności stanowi niezbędną przesłankę przyznania konsumentowi szerszych uprawnień.

18 W tych okolicznościach Tribunale di Bergamo postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy 87/102/EWG należy dokonywać w ten sposób, że porozumienie między dostawcą a kredytodawcą, na którego podstawie kredyt jest udzielany wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy, stanowi przesłankę niezbędną do powstania prawa konsumenta do podjęcia środków prawnych

przeciwko kredytodawcy w przypadku niewywiązania się dostawcy ze zobowiązania także wtedy, gdy przedmiotem tego prawa jest a) jedynie rozwiązanie umowy kredytu czy też b) rozwiązanie umowy kredytu i wynikający z niego zwrot kwot uiszczonych na rzecz kredytodawcy?".

**W przedmiocie pytania prejudycjalnego**

19 Przez swoje pytanie sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy istnienie umowy o wyłączność pomiędzy kredytodawcą a dostawcą stanowi niezbędną przesłankę do tego, aby konsument miał prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewykonania zobowiązań ciążących na dostawcy. W szczególności Tribunale di Bergamo zmierza do ustalenia, czy taka przesłanka jest niezbędna w przypadku dochodzenia przez konsumenta na drodze sądowej roszczenia o rozwiązanie umowy kredytu oraz w przypadku dochodzenia na drodze sądowej zwrotu kwot uiszczonych już na rzecz kredytodawcy.

20 Jeśli chodzi o cele dyrektywy 87/102, to z motywów tej dyrektywy wynika, że jej przyjęciu przyświecał dwojaki cel: po pierwsze, zapewnienie ustanowienia wspólnego rynku w zakresie kredytu konsumenckiego (motywy: trzeci, czwarty i piąty) oraz, po drugie, zapewnienie ochrony konsumentów korzystających z takich kredytów (motywy: szósty, siódmy i dziewiąty) (wyroki: z dnia 23 marca 2000 r. w sprawie C-208/98 Berliner Kindl Brauerei, Rec. s. I-1741, pkt 20 oraz z dnia 4 marca 2004 r. w sprawie C-264/02 Cofinoga, Rec. s. I-2157, pkt 25).

21 W tym względzie art. 11 tej dyrektywy z jednej strony przewiduje prawo konsumenta do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadkach, gdy dostawca towarów lub podmiot świadczący usługi nie wypełnili ciążących na nich zobowiązań lub gdy towary lub usługi nie są zgodne z umową o ich dostarczenie czy świadczenie, a z drugiej strony uzależnia skorzystanie z tego prawa od spełnienia szeregu przesłanek, wśród których znajduje się przesłanka istnienia stosunku wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą.

22 Przepis ten należy rozpatrywać w świetle motywu dwudziestego pierwszego dyrektywy 87/102, który odnosząc się do systemu wprowadzonego w art. 11 tej dyrektywy, stanowi wyraźnie, że „konsument […] powinien […], przynajmniej w okolicznościach określonych poniżej, mieć dodatkowo do jego zwykłych praw umownych, prawa względem kredytodawcy". Na podstawie tego samego motywu, „wyżej określone okoliczności to takie, w których kredytodawca i dostawca towarów czy podmiot świadczący usługi posiadają zawartą wcześniej umowę, w świetle której kredyt udzielany jest wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy czy podmiotu świadczącego usługi, w celu umożliwienia konsumentowi nabycia towarów lub usług świadczonych przez tego dostawcę lub podmiot świadczący usługi".

23 Z tego wynika, że prawo do podjęcia środków prawnych przewidziane w art. 11 ust. 2 dyrektywy 87/102 stanowi dodatkową ochronę oferowaną przez tę dyrektywę konsumentowi względem kredytodawcy, ponad prawa do podjęcia środków prawnych, z których konsument może już korzystać na podstawie przepisów krajowych mających zastosowanie do każdego stosunku umownego. W rezultacie spełnienie przesłanek, o których mowa w tym przepisie, może być wymagane tylko względem środków prawnych wniesionych tytułem tej dodatkowej ochrony.

24 Należy następnie zauważyć, że taka wykładnia art. 11 dyrektywy 87/102 jest zgodna z charakterem harmonizacji dokonywanej przez tę dyrektywę. I tak, zgodnie z motywem dwudziestym piątym tej dyrektywy, dyrektywa nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim zachowania lub przyjęcia bardziej rygorystycznych środków ochrony konsumenta i przewiduje tym samym minimalną harmonizację w zakresie kredytu konsumenckiego. Państwa członkowskie mogą więc przyjmować regulacje korzystniejsze dla konsumentów.

25 W kontekście art. 11 ust. 2 dyrektywy 87/102 Trybunał orzekł już, że cel realizowany przez tę dyrektywę polega na zapewnieniu poszanowania minimalnego standardu ochrony konsumentów w obszarze kredytu konsumenckiego (wyrok z dnia 4 października 2007 r. w sprawie C-429/05 Rampion i Godard, Zb.Orz. s. I-8017, pkt 47).

26 Za taką wykładnią przemawia również art. 14 ust. 1 tej dyrektywy, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, aby umowy kredytu nie naruszały, ze szkodą dla konsumenta, przepisów prawa krajowego przyjętych w wykonaniu tej dyrektywy (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Rampion i Godard, pkt 48).

27 Co więcej konsument nie może wywierać żadnego wpływu na stosunek pomiędzy dostawcą a kredytodawcą, co w rezultacie sprawia, że konsument pozostaje na łasce warunków umowy, jakie zostały wynegocjowane pomiędzy tymi dwoma przedsiębiorcami.

28 Ponadto kredytodawcy często przedstawiają konsumentom gotowe formularze do zawarcia umowy kredytu. W rezultacie konsument, czyli słabsza strona umowy, nie ma zwykle możliwości wprowadzenia zmian do tekstu.

29 Tym samym okoliczność uzależnienia skorzystania z jakiegokolwiek prawa do podjęcia środków prawnych względem kredytodawcy od spełnienia przesłanki istnienia klauzuli wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą sprzeciwiałaby się celowi dyrektywy 87/102, jakim jest przede wszystkim ochrona konsumenta jako słabszej strony umowy.

30 Z powyższych rozważań wynika, że w sytuacji takiej jak przedstawiona przez sąd krajowy w postanowieniu odsyłającym, w której prawo krajowe mające zastosowanie do stosunków umownych przewiduje prawo konsumenta do dochodzenia od kredytodawcy na drodze sądowej roszczenia o rozwiązanie umowy kredytu oraz zwrotu kwot już uiszczonych, dyrektywa 87/102 nie wymaga, aby takie prawo konsumenta było uzależnione od spełnienia rozpatrywanej przesłanki wyłączności. Z drugiej strony spełnienie takiej przesłanki może być wymagane celem uwzględnienia innych,

nieprzewidzianych przez przepisy krajowe w zakresie stosunków umownych, praw, takich jak prawo do odszkodowania za szkodę spowodowaną uchybieniem dostawcy towarów lub usługodawcy.

31 W rezultacie na postawione pytanie trzeba odpowiedzieć tak, że wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy 87/102 należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym istnienie umowy pomiędzy kredytodawcą a dostawcą, na której postawie kredyt jest przyznawany wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy, nie stanowi niezbędnej przesłanki do tego, aby klienci mieli prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewykonania zobowiązań ciążących na dostawcy celem dochodzenia roszczenia o rozwiązanie umowy kredytu oraz następnie o zwrot kwot uiszczonych już na rzecz kredytodawcy.

**W przedmiocie kosztów**

32 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

**Wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym istnienie umowy pomiędzy kredytodawcą a dostawcą, na której postawie kredyt jest przyznawany wyłącznie przez tego kredytodawcę klientom tego dostawcy, nie stanowi niezbędnej przesłanki do tego, aby klienci mieli prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewykonania zobo-**

**wiązań ciążących na dostawcy celem dochodzenia roszczenia o rozwiązanie umowy kredytu oraz następnie o zwrot kwot uiszczonych już na rzecz kredytodawcy.**

Podpisy